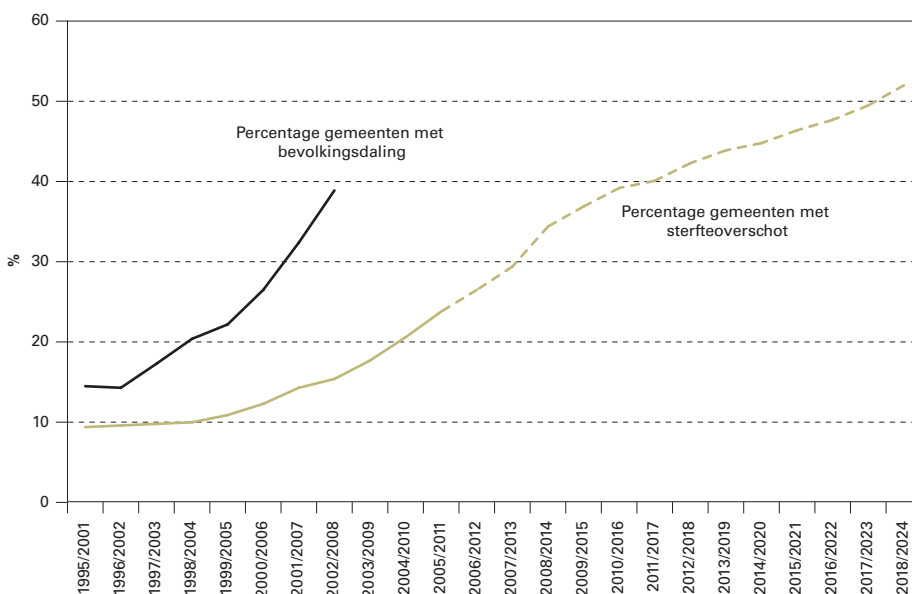

Krimpemde gemeenten

WIM DERKS

Structurele bevolkingsdaling wordt steeds algemener verschijnsel

Percentage gemeenten met sterfteoverschot en percentage gemeenten met bevolkingsdaling, gemiddeld over zeven jaar, op basis van gemeentelijke indeling 2008 met totaal 443 gemeenten

De gemeentelijke indeling van 2008 is teruggerekend tot 1995. De cijfers tot en met 2008 betreft realisatie, waarbij 2008 is geraamd op basis van de ontwikkeling tot 1 november 2008. De prognose van 2009 en volgende jaren is gebaseerd op de prognose van CBS/PBL.

Bron: CBS, bewerking Derks.

In de tweede helft van de vorige eeuw kende een aantal grote gemeenten een periode met een dalend aantal inwoners als gevolg van een uitgaand migratiesaldo. De bevolkingsgroei werd gerealiseerd in groeikernen en via suburbanisatie in gemeenten rond de grote steden. Tegen het einde van de eeuw diende zich een nieuw verschijnsel aan: bevolkingsdaling als gevolg van een sterfteoverschot (er sterven meer mensen dan er kinderen worden geboren). Dit verschijnsel doet zich over het algemeen bij kleinere gemeenten in sterkere mate voor dan bij grotere gemeenten. Dat geldt echter niet voor alle regio's. In Zuid-Limburg daalt

het aantal inwoners in de steden door de bank genomen net iets sneller dan in de landelijke gemeenten. Van de 25 gemeenten met meer dan 100.000 inwoners is Maastricht tot nu toe de enige met een sterfteoverschot. Dat treedt daar al op sinds 1995.

Een migratiesaldo kan de bevolkingsdaling als gevolg van een sterfteoverschot versterken of (gedeeltelijk) compenseren. Omdat voor elke individuele gemeente het migratiesaldo en daarmee de bevolkingsgroei van jaar op jaar sterk kan fluctueren (bijvoorbeeld als gevolg van woningbouw) is in de figuur de gemiddelde ontwikkeling over zeven jaar genomen.

Gemiddeld over 1995/2001 had negen procent van alle gemeenten een sterfteoverschot en trad in 14 procent van de gemeenten bevolkingsdaling op. Een uitgaand migratiesaldo zorgde er dus voor dat bevolkingsdaling in meer gemeenten optrad dan verwacht kon worden op basis van natuurlijke aanwas (saldo van geboorte en sterfte).

Het beeld van bevolkingsdaling verandert sterk als naar de meer recente ontwikkeling wordt gekeken. Gemiddeld over de afgelopen zeven jaar (2002/2008) is het aantal gemeenten met een sterfteoverschot opgelopen naar 15 procent en het aantal gemeenten met bevolkingsdaling naar 39 procent. Een uitgaand migratiesaldo heeft de bevolkingsdaling aanzienlijk versterkt. Naar verwachting is in de periode 2018/2024 in meer dan de helft van de gemeenten sprake van een sterfteoverschot. De marge in de prognose van het sterfteoverschot is veel beperkter dan die in de prognose van het migratiesaldo, maar ongetwijfeld zal over tien jaar in meer dan de helft van de gemeenten structurele bevolkingsdaling optreden.

Drs. W. Derks, Kenniscentrum voor Bevolkingsdaling en Beleid; e-mail: w.derks@beoz.unimaas.nl